

och förpligtad, att gifva åt de enskildas arbete en sådan riktning, att genom uppfyllandet af individens behof national-förmögenheten förkofras.

Men vi lemne derhän detta vårt förslag till en ny redaktion. I sak måste vi anse Öfvers:s anförda grundsats för lika sann, som af honom väl bevisad. Vi vilja blott tillägga, att skälet till den tvekan om den ekonomiska lagstiftningens berättigande, som så ofta visar sig, ligger i oförmågan att fatta individens förhållande till Staten. Den civila och kriminala lagstiftningens bud hafva för den laglydiga ett mera omedelbart *interesse*, och man sätter derföre deras berättigande mera sällan i fråga, ehuru t. ex. 10 äfven civillagen till en stor del innehåller Bestämningar för sättet att förvärfva egendom och för arbetet. Hit höra: alla dess stadganden angående *afstal*, dess stadganden för tjenstehjon o. s. v. Det är också svårt att inse, hvarföre förvärfvandet af egendomen skulle vara mera oberoende af Samhället och dess lagar, än egendomens bibehållande.

För öfrigt innehåller detta Prof. List's arbete en mängd blott allmänna slutsatser hvilka hvilat uppå de fakta, han anför i den förut öfversatta skriften: »Införselsfrihet och skyddsförfattningar», och båda skrifterna böra derföre läsas i ett sammanhang.

Att Öfvers:n med utgifvandet af båda dessa skrifter, likasom med den sakrika skriften: »Stockholms Fabriks- och Manufaktur-Societeters Underdåniga Påminnelser» &c., gjort sitt fädernesland och vettenskapen¹ en stor tjänst, torde ingen vältänkande kunna neka. Desto mer förvånande är den bitterhet, hvarmed han personligen i vissa tidningar blifvit anfallen utan att hans skrifter i dem blifvit ens anmälda, mycket mindre till granskning upptagna. En opartisk betraktare kan föga anse dessa utfall för annat, än för utbrott af vederbörandes harm öfver egen okunnighet och oförmåga att vederlägga Öfvers:s på ett allvarligt studium grundade anföranden. 20

En särskildt uppmärksamhet förtjenar, hvad Öfvers. i noterna till pag. 83, 88 och 95 yttrat om pauperismen, dess orsaker och nödvändigheten af dess motarbetande genom en »ny organisation af Kommunal-författningen och Kommunal-styrelsen. 30

Vi få tillägga, att början af denna artikel endast för sakens sammanhang fått sin plats jemte denna anmälan och icke varit ämnad till en inledning dertill.

F.

50 STAT OCH SAMHÄLLE. 40

Freja n:o 66 21. VIII 1840

Det har blifvit allmänt nog, att de båda orden: Stat och Samhälle, begagnas utan åtskillnad, för att beteckna bestående lagar och institutioner, i motsats mot den enskilda och dess vilja. Litet hvar och en utsträcker likväl begreppet Samhälle äfven till familjen, kommunen, församlingen o. s. v.; men man har då vanligen ingen annan måttstock för åtskillnaden, än tumstocken, och talar om samhällen af högre och lägre slag, det högsta samhälle m. m. Detta sätt att bestämma begreppen, ehuru stor auktoritet 50 det har i Sverige, liknar nog mycket den råa föreställningen om Gud, såsom den högsta eller, på sin höjd, den allrahögsta menniska. Natur-

¹ Öfvers. anför i slutet af företalet några skrifter dem till upplysning, hvilka angående en reform i Statsekonomien yttrat sitt naiva: »*ne audivimus quidem esse.*»

ligtvis blir det i slikt fall hvars och ens ensak att skarfvå på distansen, så mycket honom lyster; och han kan opåtaladt göra den ungefär lika med åtskillnaden mellan en Hottentott och Alex. v. Humboldt. Men huruvida han är längre kommen, om han multiplicerar detta svalg med fyra eller låter det förblifva sådant det är, torde vara kinkigt att afgöra.

För vår del skulle vi, utom den allmänna betydelse, i hvilken samhälle tages, vilja tilldela detta ord äfven en inskränktare bemärkelse, nemligen den af *medborgerligt samhälle*, hvilket vi också då önskade skilja ifrån begreppet, stat. I denna bemärkelse är samhället (det medborgerliga) ett bestämdt moment af staten, en bestämd sida af dennas tillvaro. För att börja med staten, så hvilar denna på en sedlig grund, hvilken, objektivt, är statsförfattningen, icke blott den skrifna urkunden utan statsmakterna, lagstiftande, lagskipande, regerings-makt, representation m. m. Dessa institutioner uttrycka hvarje särskild nations skilda ståndpunkt i bildning, hvilken, sådan den finnes hos alla individer af nationen, utgör nationalandan, nationalmedvetandet, den subjektiva, sedliga grunden för staten. Mången bra karl lefver nu sitt lif igenom, utan att äga något medvetande om statsförfattningen, om statsmakternas natur och inbördes förhållande. Men äfven en sådan man ser en objektiv sida hos staten, nemligen dess lagar och lagskipning, hvilka för honom äro *gifna* och positiva institutioner. Det medvetande åter, som han, i förhållande till dem, har om sin egen sedlighet, är laglydnad, aktning för lag. För en människa, som blott har detta medvetande om sitt förhållande till staten, för honom är staten endast medborgerligt samhälle. Men äfven den, som har medvetande om staten såsom sådan, lefver också i det medborgerliga samhälle genom sina behof och intressen. Ty individens intressen i förhållande till sina medmänniskor upprätthållas och tillbakahållas af den positiva lagen, och det är detta människans förhållande till staten, i hennes alldagliga lif och lefverne, som utgör det medborgerliga samhället. Detta behöfver därför icke fattas såsom någon ifrån staten skild samhällsinrättning. Det är endast en bestämd ståndpunkt i individens medvetande om staten. Dess subjektiva sida är, såsom sagdt, det enskilda intressets underordnande under lagen, laglydnad; den objektiva är lagens *positiva* tillvaro, hvarom vi yttrat oss i en föregående artikel: »Om individens förhållande till lagen» (se Freja N:o 64).

Att statens bestånd kräver mera än blott laglydnad hos individen, är lätt insedt. Ty icke är det blotta laglydnaden, som bevarar statens sjelfständighet, som ger dess institutioner styrka och utvecklar dem, i bredd med menskliga kulturens framsteg i allmänhet. I människans förhållande till staten gäller icke det enskilda intresset. Lif och egendom äro icke mera hennes tillhörighet, då statens sjelfständighet är i fara. Såsom statens tjenare är hon ett blott redskap för statsmakterna, och såsom bidragande till utvecklingen af dess institutioner måste hon böja sin egen vilja under nationalandan, emedan de institutioner, som icke äro dennas verk, icke heller blifva verkliga och bestående.

Men äfven det medborgerliga samhällets bestånd beror af den sedliga makt, som uppenbarar sig i staten. Skulle endast fruktan för straff, eller insigt deri, att laglydnad befrämjar det egna intresset, utgöra grundvalen för lagens välde, så vore detta välde af kort varaktighet. Ty pluralitetens, för hvarje särskilt fall rådande, intresse vore då lagstiftare, d. ä. lagen vore blott väldets rätt. Det är därför endast den såsom sed, sedlig nationalanda, lefvande allmänna, förnuftiga viljan¹, hvilken upprätthåller lagen och gör antalet af brott jemförelsevis ringa. Endast en sådan sedlig

¹ Se ofvan citerade artikel i Freja.

vilja förmår också, utan att känna sin frihet bunden, erkänna den positiva lagens helgd. Ty för den, äfven der den lefver såsom blott känsla, är lagen intet band, den uppfyller lagens bud, såsom finnes icke lagen till. Så tryckes ingen bildad människa af lagens förbud mot tjufnad, och det är för hennes handligssätt likgilltigt, om denna lag finnes eller icke. Ett sådant människans förhållande till all lag är sedlighet. Men denna är omedveten, en blott känsla, så länge hon saknar medvetande om staten, och således äfven saknar en förnuftig insigt i lagens betydelse. Ty först genom en sådan insigt kan människan fatta sig tillhöra menskligheten och vara en uppenbarelse af det eviga förnuft, som genomgår densamma.

10

I det medborgerliga samhället, som utgör den sfær, der individens intressen äga att göra sig gällande, inträda likväl mångfaldiga kollisioner, för hvilkas afgörande den sedliga viljan icke är tillräcklig. Det kan t. ex. i sig sjelf synas lika sedligt, om ett kontrakt är underskrifvet af två vittnen, eller af ett, om det är skriftligt eller icke o. s. v. Men all mensklig lagskipning är så beskaffad, att Rätt och Orätt ytterst beror uppå *en* människas afgörande. För att här icke lemna rum för ett blott subjektivt godtycke, fordras därför så noggranna lagbestämningar som möjligt; ehuru äfven dessa måste i den mångfaldiga detaljen bero af ett ungefär, efter hvad erfarenhet och klok omtanka gifva vid handen. Af denna art äro civillagens speciella föreskrifter, straffbestämningarna i kriminallagen och den ekonomiska lagstiftningen. Det sedliga hos människan i förhållande till alla dessa bestämningar är, att erkänna lagens berättigande och ett högsta afgörande öfver rätt och orätt (en högsta instans). Äfvensom det blott tillhör den obildade, att öfverallt pocka på *sin* Rätt.

20

Äfven inom denna sfær erkännes likväl det hos människan sedliga. Ut i sjelfva domare-embetet och vittnesmålet; ut i kommunen, der människans erkännande beror af medborgares förtroende och aktning; ut i hennes absoluta rätt, att njuta samhällets vård och uppfostran, samt till uppfyllandet af sina behov: ja ut i sjelfva straffet, likasom ut i hennes rättighet till nödvärn, gäller människan såsom ett sedligt, förnuftigt och fritt, väsende, så att äfven lagen blott beror af denna hennes sedlighet. Och hennes rättighet till nödvärn är ett erkännande af individens rätt, framför alla intressen i det medborgerliga samhället.

30

51 LITTERATUR.

Freja n:o 70 4.IX 1840

FOSTERBRÖDERNE, ROMAN AF EMILIE FLYGARE, FÖRF. TILL GUSTAF LINDORM, PROFESSORN OCH HANS SKYDDSLINGAR, M. M. (KABINETTSBIBLIOTEKET.)

40

Den omtyckta författarinna, som, redan för tvenne år sedan, insvept i slöja, trädde inför publiken, har nu aflagt den och låtit presentera sig af tvenne unga, vackra, men allaredan gifta män — de båda Fosterbröderne. Läsaren må dock icke tro, att dessa fosterbröders giftermål så hastigt kommit till stånd, som det af vår anmälan ser ut. Nej, de äro båda gifta med — fruntimmer; och då vet man väl, att det oftast finnes en mängd svårigheter före förlofningen och alltid ännu mera efter densamma. Men hvad som följer på giftermålet, vilja vi tiga, emedan äfven Förf. i detta afseende iakttagit tystlåtenhet. Men fosterbrödernes, *Hermans* och *Gott-hards*, lif från vaggan (ja redan litet förut) till bröllopet utgör hufvudtråden i romanen. Härtill komma nu de redan nämde fruntimren, *Hulda* och *Hortense*, ja ännu ett tredje, *Hedda*, som haft en tidigare bekantskap

50